

МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У політичному дискурсі України, як і будь-якої іншої держави, неабияке значення мають маніпуляції. Об'єктом, на який спрямовані маніпуляції, найчастіше є виборці, поведінку і політичні установки яких формують за допомогою спеціальних технік. В цілому, політичні експерти виділяють низку найважливіших і найуживаніших технік маніпуляцій в українському політичному дискурсі [3]. Для об'єктивності розглянемо прийоми і приклади маніпуляцій у виконанні й влади й опозиції.

«Персоналізація ідей». Одним із найпопулярніших маніпулятивних механізмів є підміна предмета обговорення – відхід від суті ідей до їхніх носіїв. Найчастіше подібна техніка передбачає *«апеляцію до авторитету»* або навпаки – *«дискредитацію контравторитетом»*. Як ілюстрацію першої моделі можна розглянути тезу чинного міністра внутрішніх справ України Арсена Авакова з резонансного блогу про презумпцію правоти поліцейських. *«Презумпція правоти поліцейського повинна працювати, як це відбувається в Німеччині, США, Великобританії, Франції, Італії, Канаді та багатьох інших країнах»* [2]. Міністр персоналізує ідею, створюючи ефект причинно-наслідкових зв'язків: *«ухвалимо презумпцію – житимемо як в успішних країнах»*.

Виступ помічника міністра внутрішніх справ Антона Геращенка допоможе скласти уявлення про другу модель. У своїй промові нардеп дискредитує опонентів із «Батьківщини» та «Свободи» тим, що їхня критика українського уряду відповідає інтересам Володимира Путіна. З тез *«ви проти української влади»* і *«Кремль проти української влади»* робить висновок, що суперечить законам класичної логіки: *«ви – агенти Кремля»* [1]. Загалом, більшість технік дискредитації контравторитетом у сучасній Україні зводяться до «Росії», «олігархів», «агентів Кремля» та «зради».

«Історичні паралелі». Так, Президент України Петро Порошенко розцінив прагнення своїх опонентів до дострокових парламентських виборів як *«отаманицину»*, провівши паралелі з боротьбою України за незалежність на тлі зовнішньої агресії 1917-1921 років. Ретельно підбираючи образ для зіставлення, політики програмують ставлення виборців до сьогодення. Цьому допомагає «ретроспективне прогнозування», що змушує оцінювати сьогодення за його «наслідками у минулому», хоч як дивно це звучить [3].

«Затіннення». Багато людей більш охоче вірять у щось приховане, ніж щось очевидне — очевидність їх насторожує, і з'являється якесь детективне бажання «докопатися до істини». Останнє часто видається неможливим, тоді людина починає домислювати, а маніпулятор – «затіняти» і підштовхувати об'єкт у потрібному напрямку[3].

«Гіперболізація». Один із традиційних прийомів маніпуляції — перебільшення. За основу беруть одиничний правдивий факт, який подають як якийсь системний тренд. Наприклад, в одному зі своїх виступу лідер «Батьківщини» Ю. Тимошенко заявила про «початок масштабної конфіскації житла в українців», підкріпивши свою тезу одним листом від виборця [3].

Використання чисел. Найчастіше люди використовують числа для порівняння. Щоб числа «заговорили», необхідні категорії «багато/мало» і супутні «більше/менше». Розуміючи ключове значення динаміки для масового сприйняття, зацікавлені суб'єкти використовують це у своїх маніпуляціях. Наприклад, звернемо увагу на те, як можна подати стан економіки України з 2005 по 2016 роки [32]. Діаграма зростання ключових показників – ВВП та експорту – створює ілюзію розвитку, прогресу, поліпшення. І цього ефекту досягти дуже просто – всі дані наводять у національній валюті, яка за оглядовий період девальвувала на ~530%. [4].

«Узагальною і володарюю». Коли порівняння однотипних одиниць дає небажані результати, можна застосувати «узагальнення». Іміджево владі не вигідно підкреслювати, що, незважаючи на всі події 2014-2017 років, основним торговельним партнером України

залишається «країна-агресор» Росія. Для цього 28 країн об'єднують в одну категорію «ЄС» – і виходить патріотичний, проєвропейський висновок: основний економічний партнер України – Європейський союз [4].

«Любителі рейтингів». Один із головних прийомів маніпуляції опозиції – апелювати до рейтингів. Наприклад, – «затіннення» через сусідство в рейтингу з екзотичними країнами. Як зразок – заголовок «Гірше лише в Гондурасі» до рейтингу найнебезпечніших країн світу [5]. Очевидно, що в умовах війни Україна не могла розраховувати на високі показники «індексу миру». Така подача інформації, по-перше, маніпулятивно узагальнює суть питання («гірше», а не «безпечніше»), по-друге, за замовчуванням посилює відповідальність нинішньої української влади за весь негатив, по-третє, закріплює ефект примітивною фонетичною грою (недарма в заголовку винесено Гондурас, а не, скажімо, Сирію або інші країни, що перебувають у рейтингу нижче від України) [3].

Отже, маніпуляції в українському політичному дискурсі, як і в інших країнах, зустрічаються повсюдно, включаючи в себе національні реалії політичного та соціально-економічного життя. Запорукою успішного маніпулювання в українському політичному житті є не лише багатий арсенал мови та різних технік маніпуляції, а й деякі особливості об'єкта. Передовсім сьогодні в Україні немає культури критичного мислення, а більшість громадян не в змозі раціонально та системно оцінити політичні події, що створює можливості політичних маніпуляцій. Отже, українська політика, як і в інших державах не зможе позбутися від маніпуляцій. Водночас їхня еволюція буде паралельним процесом із вихованням свідомого електорату і поліпшенням якості політичних еліт, ЗМІ як основних суб'єктів маніпулювання.

Література

1. Гончарук, Т. В. *Філософія сучасного українця у форматі інноваційного суспільства* / Т. В. Гончарук // Наукові записки. Сер. Філософія. – Острог : Національний університет «Острозька академія», 2011. – Вип. 9. *Інтеграція України у світовий економічний простір [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://mtt.in.ua/ist-ukr-integratsiya-ekonomiku-ukrayiny-u-sviti/>*
2. Ковальова Г.П., Даніліян В.О. *Україна у світових глобалізаційних процесах : виклики і відповіді.* / Г.П Ковальова, В.О Даніліян. // Науковий вісник ХНПУ, Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2015. – Вип. 45 (частина I) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zenodo.org/record/22421/files/45__-227-239.pdf
3. Пурдик Вікторія. *Вплив глобалізаційних процесів на економіку України.* / В. Пурдик [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?.../2009
4. *Світова економіка і міжнародні відносини: понятійно-термінологічний словник / за ред. І.Л. Сазонця, Н.В. Стукало, О.М. Сазонця, М.А. Шепелева.* – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 575 с.
5. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнасевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич.* – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.
6. Томахів В. *Гроші як чинник глобалізації* / Володимир Томахів // Мандрівець. – 2008. – № 4. – С. 67-71 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.tneu.edu.ua/index.php/uk/nmkd/64-resursy-biblioteky/pratsi-vykladachiv-tneu/t/608-2011-12-19-14-33-08>